

### Tematika és olvasmányjegyzék

- I. Alapfogalmak: az újperzsa (a továbbiakban: perzsa) nyelv története, korszakai; a perzsa irodalom kezdetei; periodizáció-típusok (nyugati és keleti); a periodizáció sajátosságai; az írott irodalom szerepe a periodizációban; a perzsa irodalom “élő” jellege a perzsa nyelvű területeken; a “megértés” sajátosságai;
- II. A klasszikus perzsa irodalom korai recepciója az orientalizmus történeti keretében (Csokonai, Arany stb.); közvetlen és közvetett ismeretek a perzsa irodalomról (18.sz. vége- 19. sz. első fele);
- III. A perzsa klasszikus irodalom vázlatos áttekintése műfajok szerint: a kezdetek; a vers új technikai apparátusának kialakulása;
- IV. Verstan: arab rendszer, perzsa újítások; prozódia és rímtan; nyelvi és irodalom-technikai kérdések összefonódása; a vers “definíciói” a klasszikus perzsa forrásokban;
- V. A nemzeti eposz: Firdauszi;
- VI. A szekuláris irodalom: udvai költészet; a qaszída; korai lírai költészet;
- VII. A vallásos (aszkrétikus, misztikus etc.) költészet megjelenése; szufizmus; misztikus epigrammák;
- VIII. Az ‘Omar Khajján-kérdés: a vallásos, misztikus és világi költészet összefonódása; filológia és késői recepció (1. rész);
- IX. A Háfiz-kérdés; interpretációs változatok; filozófia – vallás – nyelv összefüggései;
- X. A vers megújulása: a “modern vers” (*se ‘r-e now*); Szimin Behbaháni;
- XI. A perzsa költészet magyar műfordítás-irodalmának kérdései;
- XII. Az ‘Omar Khajján-kérdés (2. rész): Szabó Lőrinc és mások.

### Olvasmányjegyzék:

A mellékelt lista a perzsa irodalom általános bibliográfiájából válogat, és kötelező, valamint ajánlott olvasmányokat is tartalmaz; vizsgaanyag az órai útmutatás szerint a fenti lista alapján; egyes tételek szemináriumi feldolgozására is sor kerülhet (idő és érdeklődés függvényében).

### Szakirodalom

gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Okor-kelet/ókori és keleti irodalmak

### Rövidítések:

EncIr= Encyclopaedia Iranica (ld. [www.iranica.com/](http://www.iranica.com/))

GIPh= Grundriss der iranischen Philologie

Hb. Iranistik = Handbuch der Orientalistik. I, IV. Iranistik II. Literatur. 1968. Leiden, Köln.

VIL = Világirodalmi Lexikon

EI2 = Encyclopaedia of Islam. 2nd ed. Leiden, Brill.

### Középerzsa irodalom:

J. C. Tavadia: Die mittelpersische Sprache und Literatur der Zarathustrier, Leipzig,

Harrassowitz, 1956;

Újperzsa irodalom:

1a/ klasszikus perzsa irodalomtörténetek:

Joseph von Hammer-Purgstall: Geschichte der schönen Redekünste Persiens, 1817

(rec.Allgemeine Literaturzeitung), 1818;

H. Ethé: Neupersische Literatur (Grundriss der iranischen Philologie 2., 1896–1904);

E. G. Browne: A Literary History of Persia 1-4 (1902-1924);

J. Rypka: History of Iranian literature (1968), Dordrecht;

A. J. Arberry: Classical Persian Literature (1958);

A. Pagliaro-A. Bausani: Storia della letteratura persiana (1960);

J. E. Bertyelsz: Isztorija perszidszko-tadzszkszkoj lityeraturi (1960);

C. A. Storey Persian literature. Vol. V, a bio-bibliographical survey), Pt 1. 1992

Jeremiás Éva. 1976. Iráni (perzsa) irodalom. In Világirodalmi Kisenciklopédia. Szerk.

Köpeczi Béla, Pók Lajos, Budapest, Gondolat K. 641–643. p.

Jeremiás Éva: Perzsa irodalom. Világirodalmi Lexikon. Főszerk. Szerdahelyi István, 1986  
AK, 10. k. 425-436.

Charles-Henri de Fouchécour: Persian Literature (2) Classical; IRAN viii; [www.iranica.com](http://www.iranica.com)

J.T.P. de Bruijn (ed.): General Introduction to Persian Literature, series A History of Persian  
Literature, vol. I (ed. E. Yarshater), Tauris, London and New York, 2009;

perzsa nyelvű:

M. T. Bahár: Sabk-šenási-je tatavvor-e nasr-e fársi 1-3 (1941);

1b/ Modern perzsa irodalomtörténet

Bozorg Alavi: Geschichte und Entwicklung der modernen persischen Literatur (1964); (New  
Orient, 1965, 2.)

Fr. Machalski: New Poetry in Iran (New Orient, 1965, 2.);

2/ Egyes témákról, szerzőkről:

E. G. Browne: Press and Poetry of Modern Persia (1914);

J.T.P. de Bruijn, Sufi Persian Poetry. Curzon 1997.

J. E. Bertyelsz: Szufizm i szufijszkaja lityeratura (1965);

magyar nyelven:

Kégl S.: Tanulmányok az újabbkori perzsa irodalom történetéből, Értekezések a Magy. Tud.  
Akad. Nyelv- és Széptudományi Osztálya köréből, 15/11,1892.

Kégl S.: Kégl S.: A perzsa népdal. Értekezések a Magy. Tud. Akad.Nyelv- és Széptudományi  
Osztálya köréből, 17/3, 1899;

Kégl Sándor: Dselál el-Dín Rúmí négysoros versei, Értekezések a Magy. Tud. Akad.Nyelv-  
és Széptudományi Osztálya köréből, 19/10, 1907;

másodlagos irodalom:

Goldziher I.: Asketismus és szúfizmus. Előadások az iszlámról, 1912, IV. fejj.;  
Tasawwuf in EI 2. kiad., Brill.

### 3/Verstan

Horváth János verstani munkái, Osiris, Bp., 2004;

Jeremiás Éva: A „szenedő ige” mint vers. *Philologiae amor*. Tanulmányok Pál Ferenc tiszteletére. ELTE Eötvös Kiadó, 2009, 195-207;

Jeremiás Éva: „A perzsa vers.”: Elhagyott szentély, Szimin Behbaháni. Szerk. Szócs Géza etc., Budapest, PEN Club, Pluralica, 2013, 76-90;

Elwell-Sutton, 'Arūz. EIr, vol. 2, 1987, 670-679.

### 4/ Irodalom és nyelv:

Jeremiás Éva. 2003. *New Persian*. In EI2, Leiden, Brill. Suppl., fasc. 7–8, 426–448. p.

Jeremiás Éva id., *Diglossia a perzsában*. Általános Nyelvészeti Tan., XV (1984), 75–91;

Jeremiás Éva: Mai nyelvi vázolatok és nyelvtörténeti hátterük a perzsában. *Keletkutatás* 1986, 56–68;

Jeremiás Éva: Sajátos kétnyelvűség a modern perzsában. *Quo vadis philologia temporum nostrorum*. Szerk. Bárdosi Vilmos. *Modern Filológiai Társaság, Tinta*, 2009, 165–172;

Jeremiás Éva: *Iranisztika a 19. században: az európai és a magyarországi tudományosság Perzsa-képének alakulása*. Kelényi Béla – Szántó Iván (szerk.): *Két korszak határán. Perzsa művészet a Qádzsár-korban(1796-1925)*. Budapest: Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum, 2010, 12-17;

Jeremiás Éva: id., *A perzsák hozzájárulása a tudományok műveléséhez az iszlám korában*.

*Iráni föld – perzsa kultúra*. Szerk. Jeremiás Éva M. *Avicenna KKKI, Piliscsaba*, 2007, 13-106;

Jeremiás Éva: *A perzsa nyelv*. *Iráni föld – perzsa kultúra*. Szerk. Jeremiás Éva M. *Avicenna KKKI, Piliscsaba*, 2007, 367-408;

### 5/ Európai és magyar recepcióhoz források:

William Jones: *Poeseos Asiaticae Commentariorum libri sex*. Lipcse, 1777. Ld. Füek, i.m., 131. Ezt a német újrakiadást a CSE szignójával jelzett K Cs életrajz tévesen Eichhorn saját munkái között tünteti fel;

*Tudománytár*, szerk. Schedel-Toldy Ferenc;

Johann Gottfried Eichhorn: *Geschichte der Litteratur von ihrem Anfang bis auf die neuesten Zeiten*. 6 Bände, Göttingen 1805–1813. Fünfter Band, Erste Abtheilung: *Geschichte der neuern Sprachenkunde*. Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1807. Ez a munkája Magyarországon is ismert lehetett, ld. Dávidházi Péter, *Egy nemzettudomány születése*. Budapest, Akadémiai K., Universitas K., 2004, 629;

### Műfordítások (válogatás):

*Perzsa költők antológiája*. Szerk., vál. Simon Róbert, Képes Géza. 1968, Budapest, Európa;

*Perzsa költők antológiája*. *Klasszikus perzsa költők*. Simon Róbert (szerk.) 2002. Budapest, Magyar Könyvklub;

eposz:

Ferdouszi (részletek magyar fordításokból, ld. gepeskönyv):

Fiók Károly (ford.), Szohráb. 1888, Budapest, Franklin-Társulat;

Radó Antal (ford.), Feridún és fiai; Szijavus; Zál és Rudabé, 1905, Budapest, Lampel;

Honti Rezső és Devecseri Gábor (ford.), Királyok könyve, 1959, Budapest, Európa;

u.a. 1975, Budapest, Magyar Helikon,

u.a. 1979, kiegészítette: Végh Mária, Budapest, Magyar Helikon és Európa;

líra

‘Omar Khajjám:

- Keleti Gyöngyök. Egy cinikus perzsa költő Omer Chajjam költeményei. Ford.: Erődi Harrach Béla, 1871, Pest,

- Szabó Lőrinc , Edward Fitzgerald – Omar Khájám. In Nyugat,1920/3-4, letölthető:

<http://www.terebess.hu/keletkultinfo/fitzgerald.html>;

- Arany Pávák dala. Ford.: Londesz Elek, 1932;

- Omar Khajjám Rubáijátjának kisebb kéziratai a párisi Bibliotheque Nationale-ban. Ford. Csillik Bertalan, 1933, Szeged, Szegedi Városi Nyomda;

- ‘Umar-i-Khajjám Rubá’ijátjának nagy kéziratai a párisi Bibliotheque Nationale-ban. Ford. Csillik Bertalan, 1934, Szeged, Szegedi Városi Nyomda; London, Luzac & Co.;

- Omar Khajjám perzsa költő Rubáiyát c. költeményének m. nyelvű átírása. Ford. Abet Ádám 1941, New York, letölthető: <http://www.terebess.hu/keletkultinfo/omarabet.html>

- A perzsa csillagász költő versei. Ford. Fitzgerald Edward, Szabó Lőrinc, 1943, Singer és Wolfner, letölthető: <http://mek.oszk.hu/00200/00214>;

- Robáiját. Ford. Hegyi Endre, 1958, Budapest, Magyar Helikon,letölthető:

<http://www.terebess.hu/keletkultinfo/omarhegyi.html>

- Rubáiját. Ford. Szabó Lőrinc, 1965, Budapest, Helikon,

- Rubáik. Ford.: Franyó Zoltán. In Ősi örökség (ókori és keleti költők), 1973, Bukarest;

- A mulandóság mómora. Száz rubái 14 magyar műfordító 268 magyar változatában. Szerk.: Steinert Ágota, 1997, Budapest, Terebess,letölthető: <http://mek.oszk.hu/00200/00212>;

- Rubáiját. Ford. Szabó Lőrinc, 2004, Budapest, Helikon;

- Egyéb fordítások, letölthetők: <http://www.terebess.hu/keletkultinfo/omarkhajjam.html>;